

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistallenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Asikainen, E. (2023) Kestävän kehityksen ammattikorkeakoulupedagogiikasta: opettaja maailman muuttajien kouluttajana. Teoksessa Asikainen, E. & Kangastie, H. (toim.) Kestävän ammattikorkeakoulutuksen käsikirja. Lapin ammattikorkeakoulu, s. 60-63.

URL: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-480-2>

Kestävän kehityksen ammattikorkeakoulupedagogiikasta - opettaja maailman muuttajien kouluttajana

Arenen määrittelemä kestävä kehitysosaaminen (Auvinen ym. 2022) ja sen taustalla oleva YK:n kestävä kehitys tavoite ”Varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kaikki oppijat *saavat kestävä kehityksen edistämiseen tarvittavat tiedot ja taidot* esimerkiksi kestävä kehitystä ja kestäviä elämäntapoja, ihmisoikeuksia, sukupuolten tasa-arvoa, rauhan ja väkivallattomuuden kulttuurin edistämistä, maailmankansalaisuutta, kulttuurien monimuotoisuuden sekä kulttuurin osuutta kestävässä kehityksessä arvostavan koulutuksen kautta” (Kestävän kehityksen tavoitteet 2017, 79–80) korostavat muutoksen tekemistä ja aktiiviseen kansalaisuuteen kouluttamista. Ammattikorkeakoulun opiskelijoista pitäisi kouluttaa maailman muuttajia paitsi henkilökohtaisessa elämässä, myös ammattiroolissa.

Tärkeä tehtävämme on kehittää korkeakoulujen toimintakulttuureja ja pedagogisia lähestymistapoja sellaisiksi, että ne edistävät opettajien ja opiskelijoiden muutoksentekeyttä. Millaisia ne olisivat? Teoreettisella tasolla vastaan tulevat usein ekososiaalinen sivistys ja transformatiivisuus (esim. Laininen 2018). Tässä kirjoituksessa etsin ja esittelen kuitenkin käytännöllisempiä vastauksia. Niiden taustalla on havainto siitä, että muutoksen tekemiseen orientoituminen vaatii perustavanlaatuisia muutoksia opettajana olemisen tavoissa. Se tarkoittaa muutoksen tekemisen, epävarmuuden ja tietämättömyydenkin pedagogiikkaa.

Kestävään kehitykseen liittyvissä opetustilanteissa korkeakouluopettajat kokevat usein epävarmuutta omien näkemystensä esiin tuomisesta ja jopa pelkoa siitä, että eivät tiedä tarpeeksi (Asikainen 2021). Tämä on ymmärrettävää, kun tietoa tulvii monista lähteistä ja tiedon paikkaansa pitävyyden arvioiminen voi olla vaikeaa. Samalla tämä tilanne tarjoaa mahdollisuuden arvioida uudestaan kysymyksiä, joita ansioitunut kestävä korkeakoulutuksen edistäjä ja tutkija Stephen Sterling (esim. 2011) pitää tärkeinä: *kuka oppii? mitä opitaan? kuka opettaa? miten opitaan? milloin opitaan?* Tämä vaatii kuitenkin valmiutta riskinottoon, epävarmuuden sietämiseen sekä oman tietämättömyyden hyväksymiseen (esim. Asikainen & Tapani 2021).

Stephen Sterlingiä mukaillen esitän kolme erilaista muutosta tai tavoitetta omalle kestävä kehityksen pedagogiikalle: pienimmät muutokset on mahdollista toteuttaa itsenäisesti, toisen asteen muutokset onnistuvat yhteistyössä kollegojen kanssa ja kolmannen asteen muutokset opetussuunnitelmatason muutosta.

Ensimmäisen askel – tiedon lisääminen kestävästä kehityksestä ja sen perusteista

Yksi maailmaa muuttavan kestävä kehityksen pedagogiikan ydinasioita on olla avoin sille, että opettaja voi oppia opiskelijoiltaan (Sterling 2011). Tämä on mahdollista silloinkin, kun ensisijainen oppimistavoite on tiedollinen: kun tavoitteena on oppia kestävästä kehityksestä ja sen perusteista. Oppimiseen voi sisältyä pientä ongelmanratkaisua ja esimerkiksi opiskelijoiden esittämien eri ratkaisuvaihtoehtojen puntarointia. Monia asioita voi käsitellä myös erilaisissa maantieteellisissä tai aikamittakaavoissa, jolloin opiskelijat joutuvat puntaroimaan, miten hyötyvät ja kärsivät muuttuvat, kun tarkastelumittakaava muuttuu. Näin on mahdollista oppia ymmärtämään, että tietoon ja tietämiseenkin liittyy usein valintoja.

Opiskelijoiden kysymyksille, pohdinnoille ja suhteutuksille altistuminen voi arveluttaa. Mene-tätkö auktoriteettini, kun en tiedä kaikkea? On kuitenkin parempi johtaa dialogia itse kuin joutua kohtaamaan kysymyksiä tai kyseenalaistamista suunnittelematta. Lisäksi on paljon vakuuttavampaa sanoa "en tiedä" kuin yrittää vastata jotain puolinaista, joka menee väärin. Voit myös opettajana aivan hyvin todeta, että lainsäädäntö tai normit ovat muuttuneet sen jälkeen, kun opetin asiaa viimeksi – selvitetäänpä yhdessä. Näin opiskelijakin tulee tietoiseksi siitä, että omaa osaamista ja tietämistä täytyy jatkuvasti päivittää.

Opettajana voit toimia myös kriittisen tietoon suhtautumisen esimerkkinä. Jos opiskelija tuo eteesi mielenkiintoisen, mutta epäuskottavan tiedon, kannattaa kysyä, mistä tieto on peräisin ja selvittää yhdessä, onko kyseinen tiedonlähde luotettava. Kaikilla näillä tavoilla edistetään kriittistä ajattelua, medialukutaitoa ja opiskelijan kykyä käyttää alansa tiedonlähteitä.

Toisen askel – tietoisuus kestävän kehityksen edistämisen valmiuksista

Stephen Sterlingille kyky havainnoida ja reflektoida omaa ja niiden yhteisöiden toimintaa, joissa itse toimii, on seuraava askel kohti kestävän kehityksen edistämistä. Ammattikorkeakoulussa tämä on osa ammatillisen identiteetin rakentamista. Tärkein keino on järjestää opiskelijalle mahdollisuuksia kysyä, havainnoida ja reflektoida omaa toimintaansa tai asenteitansa ammatillisena. Tällaiset harjoitteet tulevat mielekkäiksi, kun opintojaksoissa on reflektointiin ja oman toiminnan havainnointiin liittyviä oppimistavoitteita.

Yksi käytännöllinen esimerkki on ympäristöjärjestelmän sisällyttäminen laboratorioanalyttikojen opintojaksoon Laboratorion ylläpito ja toiminta. Opintojakson aikana opiskelijat perehtyvät ryhmissä erilaisten laboratorioden ylläpitoon liittyviin kysymyksiin. Yhtenä näkökulmana heille tuodaan laboratorion ympäristöjärjestelmä ja siihen liittyvät kysymykset esim. kemikaalien säilyttämisestä ja hävittämisestä. Kun opiskelijat ovat tekemisissä oikeiden laboratorioden kanssa ja havainnoivat näitä asioita niissä, kestävän kehityksen edistämistä opiskellaan käytännöllisellä tasolla yhdistäen tietoja ja toimintaa. Opiskelijat voivat selvittää syitä laboratorioissa omaksumisiin käytäntöihin ja tehdä muutosehdotuksia.

Toinen hyvä mahdollisuus lisätä kestävän kehityksen edistämisen valmiuksia on kirjata osaksi harjoittelua kestävyteen ja vastuullisuuteen liittyvien käytäntöjen havainnoiminen. Havaintoja ja niiden mahdollisia puheeksi ottoja harjoittelupaikoilla voidaan käsitellä esimerkiksi keskustelun osana harjoittelun reflektointia. Tällöin opiskelijat pääsevät myös oppimaan toisiltaan.

Kolmas tapa on rakentaa yhteistyöopintojakso, jolla on eri alojen opiskelijoita työskentelemässä yhteisen kestävyteen liittyvän teeman parissa. Tällöin heidän täytyy tuoda tuotokseen nimenomaan oman alansa ja ammattinsa näkökulma. Tässä vahvistuvat vuorovaikutus- ja ongelmanratkaisutaidot sekä kyky nähdä erilaisia vuorovaikutussuhteita asioiden välillä. Estetiikan ja tekniikan kielet kohtaavat, kun rakennusarkkitehdit ja ympäristöinsinöörit suunnittelevat yhdessä siirtolapuutarhaa; suurtalouskeittiön toiminnalliset ja rakenteelliset näkökulmat ja perustelut restonomien rakennusinsinöörien projektissa.

Tämä tasoinen muutos vaatii usein yhteistyötä opettajien kesken, mutta on useimmiten toteutettavissa opetussuunnitelman sisällä.

Kolmas askel – oppiminen kestävässä kehityksessä ja muutoksena

Kolmas askel tarkoittaa kokonaisvaltaista muutosta opettajatiimin, opetussuunnitelman ja jopa oppilaitoksen toiminnan tasolla tai sellaisia pedagogisia ratkaisuita, joissa prosessi on tärkeämpi kuin lopputulos: valmentavaa otetta, projekteja, ongelmälähtöisyyttä. Oppimisen päätaivoitteet ovat opiskelijoiden kapasiteetin vahvistamisessa, voimaantumisessa ja toiminnallisissa taidoissa. Nämä kaikki tukevat kestävässä kehityksessä kompetenssin strategisen osaamisen osuutta. On tärkeää, että opiskelijat joutuvat tekemisiin epävarmuuden, epäselvyyden ja kompleksisuuden kanssa ja saavat kokemuksia tällaisissa tilanteissa toimimisesta. Samalla täytyy olla tilaa luovuudelle, reflektoinnille ja asioiden toistamiselle. Tällainen oppimisympäristö tarjoaa opiskelijalle ja opettajalle mahdollisuuden transformatiiviseen oppimiseen, jossa maailmankuva, asioiden tärkeysjärjestys ja käsitys omista toimintamahdollisuuksista muuttuu (Laininen 2018).

Kokonaisvaltaisesti kestävässä koulutuksen tasolla jatkuvuus on tärkeää, sillä transformatiivinen oppiminen vaatii aikaa. Otollisessa tilanteessa – esim. kun opiskelija on muutenkin keskellä identiteettiä muuttamista – on kyllä mahdollista, että aika pienikin kestäväyyteen liittyvä tietopaketti yhdistettynä jatkuvaan ja toistettuun reflektioon tuottaa transformatiivista oppimista (Tapani & Asikainen 2022). Myös projektit, joissa opiskelijoilla on mahdollisuus kokeilla muutoksen tekemistä korkeakoulu-yhteisössä, tarjoavat mahdollisuuksia transformatiiviselle oppimiselle. (Asikainen & Syrjämäki 2020). Tällöin koko korkeakoulu-yhteisö toimii oppimisympäristönä ja usein opiskelijat toimivat monialaisissa ja monikulttuurisissa ryhmissä, joiden rakentamiseen ja toimintaan liittyy paljon epävarmuutta ja neuvottelua.

Jatkuvuuden takaaminen onnistuu kuitenkin parhaiten, kun opetussuunnitelma on laadittu sellaiseksi, että kestävässä kehityksessä edistämisen osaamisen kertyminen tutkinnon aikana on varmistettu ja koko opettajatiimi on sisäistänyt kestävyysosaamisen merkityksen osana rakentavaa ammatti-identiteettiä ja tulevaisuuden osaamista.

Lähteet

Asikainen, E. 2021. Miten opettaisin kestävässä kehityksessä – näkemyksiä ja tukea käytännön työhön. TLC-blogi. Viitattu 18.4.2023. <https://www.tuni.fi/tlc/miten-opettaisin-kestavaa-kehitysta-nakemyksia-ja-tukea-kaytannon-tyohon/>

Asikainen, E. & Syrjämäki, E. 2020. Opitaan kestävässä kehityksessä taitoja tiimeissä ja projekteissa. UAS Journal 3/2020. Viitattu 18.4.2023. <https://uasjournal.fi/3-2020/kestavan-kehityksen-taitoja/>

Asikainen, E. & Tapani, A. 2021. Exploring the Connections of Education for Sustainable Development and Entrepreneurial Education – a Case Study of Vocational Teacher Education in Finland. Viitattu 18.4.2023. Sustainability 13 (21), 11887. <https://doi.org/10.3390/su132111887>

Auvinen, P., Asikainen, E., Hakonen, A., Marjanen, P., Risku, P. & Silvennoinen, S. 2022. Suositus ammattikorkeakoulujen yhteisistä kompetensseista ja niiden soveltamisesta. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene. Viitattu 17.4.2023. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2022/Kompetenssit/Suositus%20ammattikorkeakoulujen%20yhteisiksi%20kompetensseiksi.pdf>

Kestävän kehityksen tavoitteet 2017. Agenda 2030. Helsinki: Suomen YK-liitto. https://www.ykliitto.fi/sites/www.ykliitto.fi/files/media/Agenda2030_pikkukirjanen_2017.pdf

Laininen, E. 2018. Transformatiivinen oppiminen ekososiaalisen sivistymisen mahdollistajana. *Ammattikasvatuksen Aikakauskirja*, 20 (5), 16–38. Viitattu 18.4.2023. <https://journal.fi/akakk/article/view/84515>

Tapani, A. & Asikainen, E. 2022. "Meillä on aikaa vielä, kääntää kellot kohdalleen": Ammatillisen opettajankoulutuksen mahdollisuus transformatiiviseen oppimiseen kestävän kehityksen viitekehyksessä. *Kasvatus & Aika*, 16 (3), 133–147. Viitattu 18.4.2023. <https://doi.org/10.33350/ka.111683>

Sterling, S. 2011. Transformative learning and sustainability: sketching the conceptual ground. *Learning and Teaching in Higher Education* 5, 17–33.